

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2016

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger redogörelserna 2016/17:RJ1 Styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under 2016 och 2016/17:RR3 Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds årsredovisning 2016 till handlingarna.

Riksrevisionen har i enlighet med lagen om revision av statlig verksamhet m.m. granskat Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds årsredovisning för 2016. Enligt Riksrevisionens uppfattning har Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond upprättat årsredovisningen enligt årsredovisningslagen, och denna ger tillsammans med förvaltningsberättelsen och övrig information en rättvisande bild.

Riksrevisionen har också granskat styrelsens och verkställande direktörens förvaltning. Enligt Riksrevisionens uppfattning har varken styrelsen eller verkställande direktören handlat i strid med stiftelselagen eller årsredovisningslagen. Det är däremot Riksrevisionens uppfattning att styrelseledamot eller den verkställande direktören har handlat i strid med stiftelseförordnandet (dvs. stiftelsens stadgar). Som grund för detta uttalande anför Riksrevisionen att arvoden till styrelseledamöter har betalats ut i strid med den s.k. arvodeslagen. Stiftelsen har därmed inte följt 5 § i stiftelseförordnandet.

Behandlade förslag

Redogörelse 2016/17:RJ1 Styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under 2016.

Redogörelse 2016/17:RR3 Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds årsredovisning 2016.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond bildades i början av 1960- talet	4
RJ frigjordes från Riksbanken i slutet av 1980-talet	4
1988 års ändring i RJ:s stadgar	5
Riksrevisionen granskar RJ sedan 2003	6
RJ:s styrelse	6
Riksdagsordningen.....	6
Utskottets överväganden.....	8
Redogörelserna	8
Redogörelse 2016/17:RJ1	8
Redogörelse 2016/17:RR3	8
Åtgärder som vidtagits av RJ	9
Utskottets ställningstagande.....	9
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10
Redogörelse 2016/17:RJ1	10
Redogörelse 2016/17:RR3	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet och årsredovisning 2016

Riksdagen lägger redogörelserna 2016/17:RJ1 och 2016/17:RR3 till handlingarna.

Stockholm den 15 juni 2017

På utbildningsutskottets vägnar

Christer Nylander

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Michael Svensson (M), Håkan Bergman (S), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Robert Stenkvist (SD), Daniel Riazat (V), Lena Emilsson (S), Maria Stockhaus (M), Eva Sonidsson (S), Ida Drougge (M), Magnus Oscarsson (KD) och Emma Hult (MP).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Av riksdagsordningen framgår att Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (RJ) årligen ska lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen (tilläggsbestämmelse 13.23.1). Av RJ:s stadgar (9 §) framgår att styrelsen senast den 1 mars ska lämna en årsredovisning för det närmast föregående året till riksdagen. Den 23 februari 2017 lämnade styrelsen för RJ en berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under 2016 (redog. 2016/17:RJ1) till riksdagen.

Enligt lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. ska Riksrevisionen inom ramen för den årliga revisionen granska årsredovisningen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond. Av samma lag framgår att en revisionsberättelse över den årliga revisionen av stiftelsen ska lämnas till riksdagen senast en månad efter det att årsredovisningen lämnats. Den 21 mars 2017 överlämnade Riksrevisionen en redogörelse om revisionsberättelsen över Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds årsredovisning 2016 (redog. 2016/17:RR3) till riksdagen.

Det har inte väckts någon motion med anledning av de båda redogörelserna.

Utskottet fick vid sitt sammanträde den 8 juni information från RJ om redogörelserna 2016/17:RJ1 och 2016/17:RR3.

Bakgrund

Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond bildades i början av 1960-talet

Riksdagen beslutade våren 1962 att avsätta medel från Riksbankens rörelse till en stiftelse. Syftet med donationen från Sveriges riksbank var att uppmärksamma bankens 300-årsjubileum och samtidigt främja ett angeläget nationellt ändamål. Riksdagen beslutade om stadgar för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond den 2 december 1964 (det s.k. stiftelseförordnandet). Av stadgarna framgår stiftelsens ändamål – att främja och understödja vetenskaplig forskning med anknytning till Sverige – och vad som då ska gälla, bl.a. att verksamheten ska ges en betydande flexibilitet (2 §).

RJ frigjordes från Riksbanken i slutet av 1980-talet

Stiftelsens medel förvaltades ursprungligen av Riksbanken, som tillgodogjorde stiftelsen avkastningen. Riksdagen beslutade våren 1987 att Riksbanken skulle överföra 1,5 miljarder kronor till Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond. Riksbankens förvaltning av stiftelsens tillgångar upphörde därmed. Förvaltningen överläts på fonden, som därmed frigjordes helt från

Riksbanken (bet. 1986/87:FiU33). År 1993 beslutade riksdagen att tillföra Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond en ny donation, den Kulturvetenskapliga donationen.

1988 års ändring i RJ:s stadgar

I och med att Riksbankens förvaltning upphörde ändrades stiftelsens stadgar i vissa avseenden från den 1 januari 1988. Ändringarna bereddes av finansutskottet (bet. 1987/88:FiU4). Riksdagen skulle fortsätta att välja och entlediga styrelsens ledamöter.¹ Styrelsen utökades dock till tolv ledamöter, varav två ledamöter skulle ha särskild sakkunskap i förmögenhetsförvaltning. I styrelsen skulle det också ingå sex företrädare för riksdagen och fyra företrädare för olika vetenskapliga discipliner (3 §).

Tidigare hade riksbanksfullmäktige enligt stadgarna fastställt årsarvoden för styrelsens ledamöter och suppleanter. Framöver skulle riksdagen besluta om arvoden till ledamöter och suppleanter i stiftelsens styrelse. Föreskrifter om arvoden till Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond togs därför in i den s.k. arvodeslagen (lagen [1987:576] om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ). I stadgarna infördes att arvoden till styrelsens ledamöter och suppleanter ska följa föreskrifter i denna lag (5 §).

Det var inte aktuellt med någon förändring av stiftelsens ändamål. Stadgeändringarna innebär bl.a. att riksdagen endast fastställer, eller förkastar, sådana stadgeförändringar som fondens styrelse dessförinnan antagit (11 §). Skälet till att riksdagen inte längre skulle besluta om ändringar i stiftelsens stadgar var att markera RJ:s ställning som självständigt rättssubjekt.²

Av de reviderade stadgarna framgår att stiftelsens medel förvaltas av stiftelsens styrelse, och det finns också riktlinjer för stiftelsens placeringar (6 §).³

Styrelsen skulle fortsätta att till riksdagen lämna en årsredovisning (berättelse) för det närmast föregående året (9 §). Finansutskottet uttalade i samband med stadgeändringen att en stiftelse formellt sett är en självständig förmögenhet utan ägare (bet. FiU 1987/88:4, s. 5). Det finns därför enligt utskottet inte någon som med rättslig verkan kan bevilja styrelseledamöterna ansvarsfrihet. Utskottet menade att i och med att RJ:s ställning som stiftelse blev mer entydigt markerad fanns det inte längre anledning för revisorerna att uttala sig i ansvarsfrihetsfrågan, och inte heller för riksdagen att ta ställning i denna fråga.

Riksbanksfullmäktige föreslog att fondens verksamhet alltjämt skulle vara underkastad såväl intern som extern revision. Enligt stadgarna skulle styrelsen

¹ I denna del anpassades stadgarna 1998 till den fyraåriga mandatperioden för riksdagens ledamöter och kalenderårsbudgeten för statsförvaltningen (bet. 1997/98:UbU8).

² Konstitutionsutskottet menade att stiftelsens ställning som självständigt rättssubjekt borde komma till uttryck genom att stadgarna antas av stiftelsen och fastställs av riksdagen (yttr. 1987/88:KU2y).

³ I denna del anpassades stadgarna 2006 till den utveckling av finansiella instrument som skett på marknaden (bet. 2005/06:UbU17).

svara för att intern revision utförs av stiftelsen. Riksdagens revisorer skulle även i fortsättningen varje år granska fondens verksamhet och lämna in en revisionsberättelse till riksdagen. Av den borde omfattningen och inriktningen av granskningen framgå samt de eventuella iakttagelser som revisorerna hade gjort.

Riksrevisionen granskar RJ sedan 2003

Den 1 juli 2003 inrättades Riksrevisionen, en sammanhållen revisionsmyndighet under riksdagen med ansvar för den statliga redovisnings- och effektivitetsrevisionen. Därmed upphörde myndigheten Riksdagens revisorer. Enligt lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. ska Riksrevisionen granska årsredovisningen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (3 §). Granskningen ska enligt 5 § utföras enligt god revisionssed och syftar till att bedöma om redovisningen är tillförlitlig, om räkenskaperna är rättvisande och om ledningens förvaltning följer tillämpliga föreskrifter och särskilda beslut (årlig revision). Av lagen framgår också att en revisionsberättelse över den årliga revisionen av stiftelsen ska lämnas till riksdagen senast en månad efter det att årsredovisningen har lämnats (10 §).

RJ:s styrelse

Den eller de fysiska personer som har åtagit sig att förvalta stiftelsens egendom i enlighet med stiftelseförordnandet bildar styrelse för stiftelsen (2 kap. 2 § stiftelselagen). Styrelsen svarar för att föreskrifterna i stiftelseförordnandet följs (2 kap. 3 § stiftelselagen [1994:1220]). Av stiftelsens stadgar framgår att stiftelsens verksamhet handhas av en styrelse som består av tolv ledamöter (3 §) och att stiftelsens medel förvaltas av stiftelsens styrelse (6 §). Styrelsen har enligt stadgarna rätt att anställa den personal som behövs samt att bestämma löner och övriga villkor för de anställda. Styrelsen har också rätt att mot ersättning anlita experter och sakkunniga (5 § första stycket). Arvoden till styrelsens ledamöter och suppleanter ska följa föreskrifter i lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ, förkortad arvodeslagen (5 § andra stycket).

Riksdagsordningen

Av riksdagsordningen framgår att riksdagen fastställer stadgar för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond och väljer tolv ledamöter i stiftelsens styrelse i enlighet med 3 § i stiftelsens stadgar (RFS 1988:1). De två ändringar i stiftelsens stadgar som har gjorts sedan den större ändringen 1988 har beretts av utbildningsutskottet (bet. 1997/98:UbU8 och 2005/06:UbU17). Av kammarens protokoll framgår valen av ledamöter i styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond. Stiftelsens årliga berättelse över fondens

verksamhet och förvaltning och Riksrevisionens revisionsberättelse bereds av utbildningsutskottet.

Av riksdagsordningen framgår vidare att stiftelsen årligen ska lämna en redogörelse för sin verksamhet till riksdagen (tilläggsbestämmelse 13.23.1) och att var och en av riksrevisorerna får lämna redogörelser till riksdagen avseende revisionsberättelserna över årsredovisningen för bl.a. Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond (tilläggsbestämmelse 9.17.6).

Utskottets överväganden

Redogörelserna

Redogörelse 2016/17:RJ1

Av stadgarna för RJ framgår att berättelsen ska omfatta de delar som normalt ingår i en årsredovisning, dvs. en resultaträkning, en balansräkning och en förvaltningsberättelse. Därutöver ska berättelsen omfatta en redogörelse för de projekt som beviljats anslag. I redogörelse 2016/17:RJ1, som avser 2016, redovisas dels den finansiella verksamheten (med bl.a. en resultaträkning, som visar att årets resultat uppgick till 617 miljoner kronor, och en balansräkning), dels förvaltningsberättelsen. Därutöver beskrivs den forskningsstödjande verksamheten under 2016, bl.a. de beviljade forskningsanslagen som uppgick till 438 miljoner kronor.

Redogörelse 2016/17:RR3

Riksrevisionen har granskat Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds årsredovisning för 2016. Enligt Riksrevisionens uppfattning, som framgår av redogörelse 2016/17:RR3, har RJ upprättat årsredovisningen enligt årsredovisningslagen (1995:1554), i alla väsentliga avseenden gett en rättvisande bild av stiftelsens ekonomiska resultat, finansiering och finansiella ställning per den 31 december 2016, samt lämnat en förvaltningsberättelse och information i övrigt som är förenlig med och stöder en rättvisande bild i årsredovisningen som helhet.

Riksrevisionen har även reviderat styrelsens och den verkställande direktörens förvaltning för 2015. Utöver revisionen av årsredovisningen har man även granskat väsentliga beslut, åtgärder och förhållanden i stiftelsen. Vidare har Riksrevisionen granskat om styrelseledamot eller den verkställande direktören på något annat sätt har handlat i strid med stiftelselagen (1994:1220), stiftelseförordnandet eller årsredovisningslagen (1995:1554).

Enligt Riksrevisionens uppfattning har styrelseledamöterna och den verkställande direktören inte handlat i strid med stiftelselagen eller årsredovisningslagen. Det är dock Riksrevisionens uppfattning att styrelseledamot eller den verkställande direktören har handlat i strid med stiftelseförordnandet, vilket skulle kunna leda till att styrelseledamot eller den verkställande direktören blir ersättningsskyldiga. Uttalandet innebär att den nu aktuella revisionsberättelsen för 2016 innehåller en s.k. reservation.

Som grund för detta uttalande anger Riksrevisionen följande. Stiftelsen ska enligt 5 § i stiftelseförordnandet (dvs. stiftelsens stadgar) vid arvodering av styrelseledamöter följa lagen (1989:185) om arvoden m.m. för uppdrag inom riksdagen, dess myndigheter och organ, förkortad arvodeslagen. Förvaltningsrevisionen har enligt Riksrevisionen visat att utbetalningen av arvoden till

styrelseledamöter inte har följt denna lag. Stiftelsen har därmed enligt Riksrevisionen inte följt 5 § i stiftelseförordnandet. Eftersom utbetalningarna enligt Riksrevisionen har stridit mot lagen kan styrelseledamot eller den verkställande direktören även ha förorsakat stiftelsen ekonomisk skada, menar Riksrevisionen.

Riksrevisionen gjorde samma uttalande även förra året, gällande räkenskapsåret 2015. RJ var emellertid av en annan uppfattning i sakfrågan, vilket man redogjorde för i ett skriftligt svar till Riksrevisionen (se bet. 2015/16:UbU23).

Åtgärder som vidtagits av RJ

Styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond anger i sin berättelse över fondens verksamhet och förvaltning för 2016 att man påbörjat en översyn dels av stadgarna som syftar till att förtydliga RJ:s ställning som fristående stiftelse, dels av principerna för relationerna mellan styrelsen och beredningsgrupperna (2016/17:RJ1 s. 35).

Vid utskottets sammanträde den 8 juni 2017 redogjorde RJ för sitt pågående arbete med att revidera stiftelsens stadgar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att styrelsen för Stiftelsens Riksbankens Jubileumsfond påbörjat en översyn av stadgarna, samt av principerna för relationerna mellan styrelsen och beredningsgrupperna.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger redogörelserna till handlingarna.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Redogörelse 2016/17:RJ1

Redogörelse 2016/17:RJ1 Styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds berättelse över fondens verksamhet och förvaltning under 2016.

Redogörelse 2016/17:RR3

Redogörelse 2016/17:RR3 Riksrevisionens redogörelse om revisionsberättelsen över Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfonds årsredovisning 2016.